

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ**

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών

Τμήμα Πολιτισμού και Δημιουργικών Μέσων και Βιομηχανιών

Πτυχιακή Εργασία

Το χέρι που σχεδιάζει: αντιληπτικότητα και λειτουργία

Καραγιάννη Άννα

A.M.: 3819009

Εξάμηνο: 8

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: **Δούκα Αναστασία**

Βόλος

Ιούνιος 2023

Ευχαριστίες

Με το σημείωμα αυτό, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους ανθρώπους που συνέβαλλαν στην ολοκλήρωση της παρούσας πτυχιακής εργασίας.

Ευχαριστώ πολύ την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου Δούκα Αναστασία, για την βοήθεια και πολύτιμη συμβολή της στην εκπόνηση της εργασίας μου.

Επίσης, θέλω να ευχαριστήσω όλους τους κοντινούς μου ανθρώπους, που αποτέλεσαν σημαντική βοήθεια για την λήψη του απαραίτητου φωτογραφικού υλικού.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	5
Abstract.....	6
Εισαγωγή.....	7
Κεφάλαιο 1.....	8
1.1 Αφετηριακή Ιδέα.....	8
1.2 Η συλλογή χαρακτηριστικών Braccelli.....	8, 9
1.3 Το νοήμον χέρι.....	9, 10
Κεφάλαιο 2 : Μελέτες περίπτωσης.....	10
2.1 Το Χέρι είναι το Αντικείμενο.....	10
2.2 Κίνηση ή όχι.....	11
2.3 Το χέρι ως διαμεσολάβηση.....	12, 13
2.4 Από το Ένα Χέρι στα Δύο.....	13, 14
Κεφάλαιο 3: Μεθοδολογία.....	14
3.1 Μεθοδολογία ανάπτυξης έργου “Κομμάτι”.....	14, 15
3.2 Κόκκινο και Μπλε.....	15, 16
3.3 Χέρι και Στόμα.....	16, 17
Συμπεράσματα.....	18
Παράρτημα- Ενδεικτικές εικόνες.....	19, 20, 21
Βιβλιογραφία.....	22

Περίληψη

Στην παρούσα πτυχιακή θα ερευνήσουμε το ανθρώπινο χέρι. Τα ζητήματα τα οποία θα μας απασχολήσουν είναι η αντιληπτικότητα του χεριού, η κινησιολογία, η εκφραστικότητα και η λειτουργία του ως εργαλείο διαμεσολάβησης, η σχέση του με τα αντικείμενα και την ύλη, ο μεταφυσικός μετασχηματισμός του ίδιου σε αντικείμενο και τέλος η ολοκληρωτική άρνηση της κίνησης και πράξης. Σημεία αναφοράς στη μελέτη των παραπάνω αποτέλεσαν, η συλλογή χαρακτικών με ιδιόμορφες φιγούρες του Giovanni Batista d' Antonio Braccelli, το έργο του ανατόμου Charles Bell σχετικά με το χέρι, οι αναφορές του Richard Sennett, όπου εξετάζεται η συντονισμένη σχέση μεταξύ χεριού και δακτύλων του τεχνίτη και του τεχνουργήματος, η θέση του Gaston Bachelard για την αντίσταση και διαμόρφωση της ύλης από το χέρι του χαρακτή, καθώς και μια σειρά έργων αναφορών στο ανθρώπινο χέρι που εξετάζουν το πιάσιμο, την λαβή και το άγγιγμα. Παράλληλα με την παρούσα εργασία παρουσιάζεται μια σειρά σχεδίων με τίτλο «Κομμάτι» και το βίντεο δοκίμιο με τίτλο «2».

Λέξεις κλειδιά: χέρι, χέρι και αντικείμενο, λειτουργία, κίνηση, χέρι ως εργαλείο

Abstract

In this thesis we will investigate the human hand. The issues that will concern us are the perceptuality of the hand, its kinesiology, its expressiveness and its function as a mediating tool, its relation to objects and matter, its metaphysical transformation into an object and finally the total negation of movement and action. Reference points in the study of the above were, Giovanni Batista d'Antonio Braccelli's collection of prints of idiosyncratic figures, the work of the anatomist Charles Bell on the hand, the references of Richard Sennett, examining the coordinated relationship between the hand and fingers of the craftsman and the artifact, Gaston Bachelard's thesis on the resistance and shaping of matter by the engraver's hand, and a series of works of references to the human hand that examine grip, grasp and touch. Presented alongside this work is a series of drawings entitled "Piece" and a video essay entitled "2".

Key words: hand, hand and object, function, movement, hand as a tool

Εισαγωγή

Η αντιληπτικότητα του χεριού της

Όπως είναι γνωστό το χέρι αποτελεί μέρος ενός συνόλου που συναρμολογεί το ανθρώπινο σώμα. Αντίθετα με τα υπόλοιπα μέλη του, το χέρι μπορεί να ασκήσει ποικίλες κινήσεις με τεράστια ακρίβεια και λεπτομέρεια, όσο κανένα άλλο μέρος του σώματος. Εμείς θα ερευνήσουμε πως το νοήμον χέρι λειτουργεί ως μέσο και ταυτόχρονα εργαλείο, πώς πλάθει και αντιμετωπίζει την ύλη σε σημείο που η ίδια του η ύπαρξη αλλοιώνεται, μπλέκεται με το υλικό και παίρνει τη θέση του. Ακόμη το χέρι δύναται σχεδόν αβίαστα να αλλάζει μορφή για να ταιριάζει με αυτή του αντικειμένου που τυλίγει στην παλάμη του για να χρησιμοποιήσει.

Κατά τη διάρκεια της εργασίας άρχισα να παρατηρώ περισσότερο πως λειτουργεί το χέρι μου, από τον τρόπο που διαμορφώνει τα μέλη του για να πιήσει ένα ποτήρι, τον τρόπο που υπάρχει όταν μιλάω ή όταν κάνω μια χειρονομία, είναι σαν να επικοινωνεί μέσω κινήσεων με τον έξω κόσμο. Θα δούμε πως δεν λειτουργεί πάντα μεμονωμένα, αλλά συνεργάζεται με το όμοιο άκρο της απέναντι πλευράς για να ανταποκριθεί σε μια διαδικασία. Τέλος θα το δούμε να αφήνει όλα όσα κάνει και να μένει αυτό που είναι, αυτό που ξεκίνησε, ένα χέρι.

Κεφάλαιο 1

1.1 Αφετηριακή Ιδέα

Η εργασία ξεκίνησε αρχικά από άλλο σημείο και αφορούσε την Ιαπωνία και τους folklore μεταφυσικούς μύθους, επικεντρώνοντας στα πνεύματα και στα φαντάσματα με κύρια αναφορά την σειρά έργων του Katsushika Hokusai με τίτλο «One Hundred Ghost stories», (1830). Στη συγκεκριμένη σειρά έργων μπορούμε να παρατηρήσουμε μια συνομιλία ανάμεσα στις φιγούρες και τον περίγυρο τους. Συχνά οι φιγούρες που φτιάχνει ο καλλιτέχνης συμπλέκονται με το περιβάλλον και τα φυσικά στοιχεία ή με

The Ghost of Oiwa

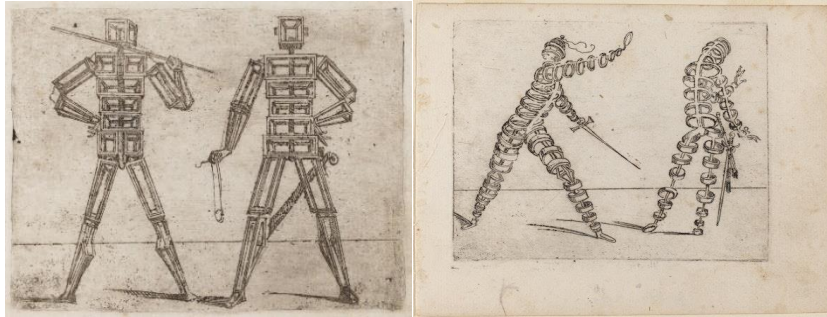
κάποιο αντικείμενο γύρω τους. Για παράδειγμα, υπάρχει μια ιστορία-έργο, στην οποία η ψυχή μίας γυναίκας συγχωνεύτηκε με ένα φανάρι. Αυτή η μεταφυσική σύνδεση παρέμεινε στην πτυχιακή, αλλά μετακινήθηκε κατεξοχήν στο χέρι και τη μεταφυσική ένωση του με το αντικείμενο, έτσι όπως εκφράζεται και στα σχέδια που δημιουργήθηκαν.

1.2 Η συλλογή χαρακτηριστικών Braccelli

Η παραπάνω διερεύνηση της σχέσης χεριού-αντικειμένου με οδήγησε στην σειρά χαρακτηριστικών του Giovanni Batista d' Antonio Braccelli με τίτλο «Bizzarie di Varie Figure» του 17ου αιώνα¹. Στα χαρακτηριστικά, οι φιγούρες του Braccelli υπερβαίνουν τα όρια του φυσιολογικού και της λογικής, με τις περίεργες κινήσεις και πόζες τους, ενώ τα σώματα συγκροτούνται από ετερόκλητα στοιχεία (πχ. αλυσίδες, κύβους, καμπάνες κ.α.) (Reed, σλ: 7,9). Η συλλογή είναι ένας κύκλος χαρακτηριστικών που πειραματίζεται με τον μετασχηματισμό και την μεταμόρφωση της ανθρώπινης μορφής. «Αυτά τα ατελείωτα κατακερματισμένα και αναδιατασσόμενα σώματα φαίνεται να υπάρχουν σε μια κατάσταση συνεχούς αλλαγής και ατελείωτων δυνατοτήτων» (Spada, σλ. ,16, 18). Οι

¹ https://monoskop.org/images/1/1b/Braccelli_Giovanni_Battista_Bizzarie_di_Varie_Figure_1624.pdf (Σύνδεσμός της συλλογής χαρακτηριστικών του Braccelli)

δυναμικές μορφές στα χαρακτηριστικά του Braccelli συνομιλούν μεταξύ τους, συνυπάρχοντας αρμονικά στον χώρο. Αυτό που δεν μας δείχνουν οι εκφράσεις τους μας το δείχνουν οι κινήσεις και οι πόζες τους, ο τρόπος που είναι τοποθετημένα στο χώρο. Τα ίδια τα υλικά που συναρμολογούν τα μεταφυσικά σώματα τους, φανερώνουν πράγματα για τις μορφές. Το αντικείμενο ανακλάται πάνω στα σώματα, το άψυχο δημιουργεί κάτι ζωντανό και σύνθετο, το αντικείμενο είναι το σώμα και το σώμα είναι το αντικείμενο.

Από την ιδέα απεικόνισης του ανθρώπινου σώματος με σειρές αντικειμένων, στοχεύοντας πάντα στον ανθρωπομορφικό χαρακτήρα, έτσι όπως το κάνει ο Braccelli εξελίχθηκε η ιδέα μελέτης και έρευνας ενός μόνο μέλους του ανθρώπινου σώματος: του χεριού. Από τις δυνατότητες του σχηματισμού, της αλλαγής και της εργαλειοποίησης των σωμάτων του Braccelli, θα δούμε το χέρι να υπάρχει, να λειτουργεί και να αλλάζει.

1.3 Το νοήμον χέρι

Ως δεύτερη αναφορά, στο έργο «The Hand», (1833) του ανατόμου Charles Bell εμφανίζεται η πεποίθηση πως το χέρι μας δόθηκε τέλεια πλασμένο. Όπως αναφέρει στο βιβλίο του: «Οφείλουμε να ορίσουμε το χέρι σαν να ανήκει αποκλειστικά στον άνθρωπο, αντιστοιχώντας την ευαισθησία και την κίνησή του στα χαρίσματα του νου του ανθρώπου» (Bell, σλ.12).

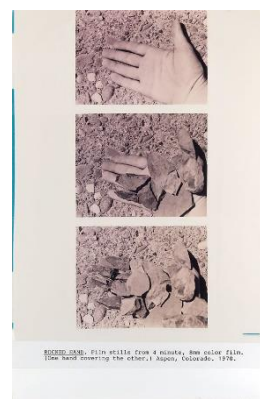
Τόσο ο Richard Sennett όσο και ο Bell υπογραμμίζουν την περίπλοκη σχέση μεταξύ χεριού και νου, ο πρώτος τονίζει τον ρόλο της νοημοσύνης και της πνευματικής εμπλοκής στη δεξιότητα, ενώ ο δεύτερος συζητά για το πολύπλοκο δίκτυο νευρών και μυών που επιτρέπει στο χέρι να εκτελεί τα καθήκοντα του. Αυτή η σύνδεση υπογραμμίζει τη σημασία της ενσωμάτωσης

του χεριού και του νου στην επιδίωξη ουσιαστικής εργασίας. Της αδιαμφισβήτητης ικανότητας του κάθε χεριού, να τεντώσει τα δάχτυλα, να πιέσει, να αγγίξει, να αισθανθεί, να διεκδικήσει όλες τις αρετές του χεριού και τις πολλαπλές χειρονομίες. Το χέρι με την άρρηκτη σύνδεση που έχει με τον εγκέφαλο, μπορεί να λειτουργήσει ως αυτόνομος δημιουργός. Μπορεί να εκτελέσει τις ανάλογες κινήσεις εκεί που χρειάζεται. (Sennett, σλ. 153-155)

Κεφάλαιο 2: Μελέτες περίπτωσης

2.1 Το χέρι είναι το αντικείμενο

Ο Dennis Orpenheim στο φωτογραφικό τρίπτυχο «Rocked Hand», (1970) παρουσιάζει ένα χέρι που σταδιακά καλύπτεται από πέτρες, προκαλώντας τα όρια μεταξύ φύσης και ανθρώπινης παρουσίας να μπλεχτούν μεταξύ τους. Οι πέτρες μία μία σχηματίζουν ένα νέο χέρι πάνω από το ήδη υπάρχον άκρο, καλύπτοντας το εντελώς. Πλέον δεν είναι μόνο πέτρες άλλα έχουν γίνει κάτι άλλο, ένα χέρι. Η πέτρινη μάζα αποκτά ζωή πάνω από το χέρι αφού το αντιγράφει.

Rocked Hand

Όπως και το χέρι είναι προέκταση αυτού που φτιάχνει, το ίδιο συμβαίνει και στο αντικείμενο ή την ύλη που διαμορφώνεται και αγγίζεται από αυτό. Η ύπαρξη του ενός γίνεται ένα με του άλλου, διαλύοντας διακριτά όρια. Από ένα σημείο και μετά τα όρια της υπόστασης του χεριού και της δημιουργίας του δεν είναι αισθητά, μπλέκονται μεταξύ τους, το ένα ακουμπάει το άλλο, γίνεται μέρος του.

Το άγγιγμα, η αφή είναι η πρώτη αίσθηση που αναπτύσσεται στον άνθρωπο και είναι η αίσθηση που είναι ζωτικής σημασίας για την επαφή μας με τον κόσμο και τους άλλους. Όπως αναφέρει και ο Merleau Ponty στο έργο του με τίτλο «Φαινομενολογία της αντίληψης» σχετικά με το άγγιγμα: “Αν αγγίξω με το αριστερό μου χέρι το δεξί μου χέρι, ενώ αυτό αγγίζει ένα αντικείμενο, το δεξί χέρι ως αντικείμενο, δεν είναι το δεξί χέρι που αγγίζει: το πρώτο είναι μια διαπλοκή οστών, μυών και σάρκας που ξεκινάει από ένα σημείο του χώρου, ενώ το δεύτερο διασχίζει τον χώρο ως βέλος για να ανακαλύψει το εξωτερικό

αντικείμενο στη θέση του.” (Ponty σλ.105, 107). Το αποτέλεσμα είναι ένα "διφορούμενο σκηνικό" στο οποίο και τα δύο χέρια αγγίζουν και αγγίζονται.

2.2 Κίνηση ή όχι

Στον πίνακα του Michael Borremans «Red hand, green hand», (2010) βλέπουμε δύο χέρια με τις παλάμες τους να είναι στραμμένες προς το έδαφος.

Το ένα χέρι είναι βαμμένο κόκκινο και το άλλο πράσινο.

Απεικονίζονται σε απόλυτη ακινησία. Κατά τον τυπικό τρόπο

του Borremans, να δημιουργεί αινιγματικές εικόνες, συνθέτει

χώρο, κίνηση και χρώμα με τρόπο παράδοξο. Η αντίθεση για

παράδειγμα, που δημιουργούν τα χρώματα στα δύο χέρια

μπορεί να αποτελέσει έναν τρόπο για να εξερευνήσουμε τον

ρόλο τους. Το κόκκινο, συμβολίζει ενδεχομένως την παύση ή την επιβολή

περιορισμών, το πράσινο από την άλλη πλευρά μπορεί να αντιπροσωπεύει το

νέο ξεκίνημα ή την ελευθερία. Τα δύο χέρια αν και συμμετρικά, βάφονται και

εκφράζονται το καθένα διαφορετικά.

Red hand, green hand

Όπως αναφέρει και ο Harun Farocki για το φιλμ «The Expressions of Hands»,

(1997) «ο ενικός αριθμός της λέξης χέρια στα γερμανικά (die Hand) φανερώνει

ετυμολογική ομοιότητα με την γερμανική λέξη (handlung) που σημαίνει δράση».

Διαβάζοντας αυτή την έκφραση, καταλαβαίνει κανείς, πως το χέρι είναι

συνυφασμένο με την διαρκή κίνηση, σαν να δημιουργήθηκε για να είναι

οτιδήποτε άλλο πέρα από ακίνητο. «Ένα χέρι μπορεί να ληστέψει, να μετρήσει

χρήματα, να κουβαλήσει, να υπερασπιστεί, να σκοτώσει, να χαϊδέψει» αναφέρει

ο Farocki. Όπως φαίνεται τα χέρια παίρνουν εκφράσεις, αλλάζοντας μορφή και

κίνηση, ανάλογα με τις χειρονομίες τους ή το τι δημιουργούν. Είναι σαν μια

συνεχόμενη χορογραφία είτε μεταξύ τους είτε με το ίδιο το αντικείμενο που

κρατούν. Το χέρι δημιουργεί, δουλεύει, καταστρέφει, σημαδεύει και

σημαδεύεται.

2.3 Το χέρι ως διαμεσολάβηση

Επίσης ο Dennis Orpenheim στο βίντεο περφόρμανς «A Feedback situation», (1971) παρουσιάζει γυρισμένους με την πλάτη στην κάμερα, τον ίδιο και το γιό του σε μια διαδικασία αλληλεπίδρασης, κατά την οποία κρατούν στα χέρια τους από έναν μαρκαδόρο και σχεδιάζουν ο ένας στην πλάτη του άλλου χωρίς να έχουν οπτική επαφή. Ο μικρός Orpenheim ξεκινάει να σχεδιάζει στην πλάτη του πατέρα του κι εκείνος με την σειρά επαναλαμβάνει το σχέδιο στην πλάτη του γιού του.

Σε αυτή την περίπτωση το χέρι λειτουργεί ως μέσω επικοινωνίας μεταξύ δύο ανθρώπων, η πληροφορία και η έκφραση περνάει από το χέρι στην επιδερμίδα και αποτυπώνεται στην πλάτη τους. Το χέρι κινείται και περιγράφει, υπάρχει, λειτουργεί και το αποτέλεσμα της ύπαρξης αυτής αποτυπώνεται στις γραμμές που αφήνει ο μαρκαδόρος.

Εξετάζοντας το χέρι ως μέσο - εργαλείο ο Bachelard στο κείμενο του «La main et la matière», που πρωτοεμφανίστηκε στον κατάλογο έκθεσης «La gloire de la main» (1949) κάνει αναφορά στο χέρι του χαράκτη Albert Flocon του οποίου το έργο θαύμαζε. Το κείμενο ασχολείται με το χέρι ως δημιουργό και ως εργαλείο αλλά και με την ίδια την ύλη που χρησιμοποιείται από τον δημιουργό, για να την δουλέψει και να κατασκευάσει κάτι νέο. Παρουσιάζει την ύλη ως τον πρώτο αντίπαλο του ποιητή χεριού, την δείχνει ως κάτι που περιέχει όλη την πολλαπλότητα και τις αντιξοότητες που υπάρχουν στον κόσμο και στην ύλη, τις οποίες το χέρι του δημιουργού πρέπει να αντιμετωπίσει (Bachelard, σλ. 51, 52). Το χέρι του χαράκτη βρίσκεται σε μία μάχη με την ύλη που ονομάζεται διαδικασία δημιουργίας ή αποτυχίας, αναλόγως αν το χέρι καταφέρει να επιβληθεί πάνω στην ύλη και να φτιάξει μια νέα μορφή.

Βρίσκεται σε απόλυτη κυριαρχία, μπορεί να ξανά ορίσει όλη την ύπαρξη της ύλης. Γίνεται ένα με αυτό που κάνει, χάνει τη μορφή του για να τη δώσει σε κάτι άλλο, που μέχρι πριν το πιάσει ήταν άμορφο. Το χέρι περιβάλλει το αντικείμενο, κλείνει γύρω από αυτό και η παλάμη παίρνει την μορφή της ύλης που αγγίζει και μετά την μετατρέπει.

Στη μελέτη του Hans-Jörg Rheinberger με τίτλο «Gaston Bachelard and the Hand of Albert Flocon», (2018) εξετάζεται η σχέση και η συνεργασία των Gaston Bachelard και Albert Flocon. Σε ένα έργο του απεικονίζεται το ρεαλιστικό χέρι του χαρακτήρα να δημιουργεί με ένα χαρακτηριστικό εργαλείο ένα χέρι. Ταυτόχρονα, το στοιχείο του χαλκού που χαράσσεται δείχνει ένα ακόμη στάδιο στην αλυσίδα της «παραμόρφωσης και της μεταμόρφωσης» δηλαδή το φυσικό χέρι εργάζεται χαράσσοντας το περίγραμμα ενός άλλου χεριού στη χάλκινη πλάκα, πάνω στην οποία τελικά εμφανίζεται ένα ακόμη περίγραμμα σε σχήμα χεριού, αυτή τη φορά με την αφηρημένη μορφή ενός γεωμετρικού σκίτσου. (Rheinberger, σλ. 209, 210)

Αναφέρεται στο χέρι τόσο ως υλικό όσο και ως συνειδητό παράγοντα μιας διαδικασίας κατασκευής. Το χέρι ζει μέσα από τα αντικείμενα του, αφήνει την ύπαρξη του σε ένα κομμάτι ύλης που θα μείνει πίσω.

Στα παραπάνω κείμενα. Βλέπουμε το χέρι να λειτουργεί ως μέσο έκφρασης και παρέμβασης στη δημιουργική διαδικασία. Λειτουργεί έτσι, ώστε να καταφέρει να περάσει το δικό του θέλω, μέσα από μια σειρά μεθοδευμένων κινήσεων. Για να φανεί το αποτέλεσμα της εκάστοτε διαδικασίας είναι απαραίτητη η συνεργασία και η κίνηση του χεριού.

2.4 Από το ένα χέρι στα δύο

Ο Braccelli αργότερα με το Alfabeto Figurato (1632), απεικονίζει την αλφάβητο εξολοκλήρου φτιαγμένη από γυμνά ανθρώπινα σώματα, που εκτελούν διάφορες πόζες. Σε αυτή την περίπτωση χρησιμοποιεί το ίδιο το σώμα ως εργαλείο, για να δημιουργήσει μια σειρά από γράμματα, κατ' επέκταση αντικείμενα. Χρησιμοποιεί κάτι με ψυχή για να δημιουργήσει κάτι που δεν έχει.

Στην περίπτωση της αλφάβητου κάνει το αντίστροφο. Χρησιμοποιεί το σώμα-ψυχή και το σταθεροποιεί «αιώνια» σε ένα γράμμα.

Giovanni Battista Braccelli, "Alfabeto figurato" (from Bizzante di varie figure, 1634)

Επιστέφοντας στα χαρακτηριστικά του Braccelli, πάνω στα οποία ανακλάται η επίδραση που είχε ο προγενέστερος Jacques Callot σε αυτά μέσω τις δικής του σειράς με τίτλο «Balli di Sfessania», (αναπαραστάσεις τοπικών χορών της Φλωρεντίας με κυβόμορφες φιγούρες) στην οποία κυριαρχεί τόσο το φανταστικό κομμάτι όσο και το δυαδικό και επιτελεστικό στοιχείο (Posner, σλ. 3,4). Οι δυαδικές μορφές συνομιλούν μεταξύ τους, ακολουθούν και αντανakλούν η μια την άλλη, υπενθυμίζοντας μας την συνεργασία και συντονισμένη ύπαρξη των δύο χεριών.

Δύο χέρια γίνονται εργαλεία και συνυπάρχουν το ένα δίπλα στο άλλο σε μια αλληλεπίδραση κινήσεων, που θα τα οδηγήσει στην ολοκλήρωση οποιασδήποτε διαδικασίας. Όπως αναφέρει ο Sennett, στο χέρι όλα τα δάχτυλα δεν έχουν την ίδια δυναμική. Ο αντίχειρας έχει την μεγαλύτερη δύναμη, συγκριτικά με τον τέταρτο που έχει τη λιγότερη, οπότε συντονίζονται ανάλογα, ώστε το ένα να καλύπτει τις ατέλειες του άλλου για να βγει το επιθυμητό αποτέλεσμα σε οποδήποτε κάνουν (Sennett, σλ. 162,163). Όπως ακριβώς κάνουν και τα δύο χέρια.

Κεφάλαιο 3: Μεθοδολογία

3.1 Μεθοδολογία ανάπτυξης έργου «Κομμάτι»

Η λέξη «Κομμάτι» που αποτελεί τον τίτλο της σειράς, προέκυψε από τη δυνατότητα του χεριού να αλλάζει τη μορφή του όταν αγγίζει οποιοδήποτε αντικείμενο ή πράγμα. Με αποτέλεσμα να ταιριάζει απόλυτα στην παλάμη του, μοιάζει να δίνει ένα κομμάτι της μορφής του στο αντικείμενο.

Ο αριθμός «2» και τίτλος του βίντεο ανέκυψε από την παρατήρηση πως, σε όλα τα πλάνα οι εκτελούμενες κινήσεις γινόταν με τη συνεργασία δύο χεριών.

Με βάση τις παραπάνω αναφορές προέκυψε μια σειρά σχεδίων με κεντρικό πρωταγωνιστή το χέρι. Για την δημιουργία της σειράς χρησιμοποιήθηκαν χαρτιά κραφτ και ξυλομπογιές, έχοντας ως κύριες αποχρώσεις αυτές του κόκκινου και του μπλε. Στα σχέδια απεικονίζονται χέρια σε διάφορες διαδικασίες, όπως ένα

χέρι να κρατάει ένα ποτήρι (εικ. 1)² ή χέρια που συμπλέκονται με το αντικείμενο, που σε διαφορετική περίπτωση, απλά θα κρατούσαν και θα χρησιμοποιούσαν. Για παράδειγμα υπάρχει το σχέδιο ενός χεριού συγχωνευμένο με μια χτένα (εικ.2), ένα άλλο που κομμάτια του συμπληρώνουν μέρη μιας σφουγγαρίστρας (εικ. 3) και ένα που σταδιακά μετατρέπεται σε βεντάλια.

Στη σειρά από τα έργα που απεικονίζουν την ύπαρξη του χεριού, στην αρχή το χέρι λειτουργούσε σαν κάτι που απλά κρατούσε τα αντικείμενα και έδειχνε στον θεατή την ύπαρξη τους, όπως το χέρι που στηρίζει στα δύο πρώτα δάχτυλα το κεφάλι ενός ψαριού ή που κρατάει ένα μαχαίρι σαν να το παρουσιάζει παρά να το χρησιμοποιεί (εικ. 4). Το χέρι λειτούργησε σαν τρόπος παρουσίασης παρά σαν μέρος της πράξης.

Αργότερα το ένα χέρι έγιναν δύο και δούλευαν μαζί. Το ένα στήριζε το άλλο στη ολοκλήρωση μιας διαδικασίας, άρχισε να φαίνεται περισσότερο η δυνατότητα της κίνησης και της ύπαρξης εξαιτίας της συνομιλίας των δύο άκρων. Όταν λειτουργούν μαζί το ένα συμπληρώνει το κενό και την αδυναμία του άλλου στις εκτελούμενες κινήσεις, όπως θα δούμε στα έργα με τα σπύρτα (εικ. 5) ή σε αυτό με το καθάρισμα του μανταρινιού.

Όταν θέλω να πιάσω κάτι, το χέρι μου πριν ακουμπήσω το οτιδήποτε, παίρνει το σχήμα που χρειάζεται - γίνεται σαν καλούπι αυτού που θα πιάσει.

Ακολούθησαν σχέδια με πλεγμένα και κομμένα χέρια, το ένα να περνάει μέσα από το άλλο ή τα δάχτυλα να είναι κομμένα έτσι ώστε να μην ακουμπούν την παλάμη, έτσι θα ήταν αν βλέπαμε το χέρι να περνάει μέσα από το αντικείμενο και να αφήνει κομμάτια του σε ότι δημιουργεί. Είναι σαν με καθετί που φτιάχνει να δίνει κάτι από την ύπαρξη του. Σταδιακά τα χέρια άρχισαν να γίνονται ένα με αυτό που αγγίζουν, το ένα γινόταν προέκταση του άλλου, δεν υπήρχε διακριτή αρχή και τέλος (εικ. 6).

3.2 Κόκκινο και Μπλε

Τα χρώματα που υπερισχύουν στα έργα είναι το κόκκινο και το μπλε. Στο βιβλίο του «Chroma: A Book of Color», 1994 ο Derek Jarman γράφει πως ακριβώς

² Όλες οι εικόνες βρίσκονται στις σελίδες 17, 18, 19 της εργασίας

βλέπει την ύπαρξη του κάθε χρώματος, δημιουργεί ένα κλίμα γύρω τους, θα λέγαμε ίσως ότι δίνει χαρακτήρα στο καθένα ξεχωριστά. Τι σημαίνει το καθένα, τι αίσθηση βγάζει.

Κόκκινο: Όπως λέει «Πως μοιάζει το κόκκινο; Το κόκκινο στη ζωή είναι στιγμιαίο, τελειώνει γρήγορα είναι μια έντονη έκρηξη καίει τον εαυτό του και μετά εξαφανίζεται στο σκοτάδι» (σλ. 31, 37). Επιβάλλει την παρουσία του στο μάτι, αμερικανική slang που περιγράφει το χρώμα, (I see red), ή αλλιώς η οργή, σύντομο εκρηκτικό συναίσθημα, που θα μπορούσε να περιγράψει το χρώμα. Στο χέρι το κόκκινο χρώμα θα μπορούσε να δείξει το αίμα που κυλάει στα άκρα του για να κινηθούν, τις γρατζουνιές, τους κάλους, την κούραση που όσο περισσότερη είναι τόσο αυξάνει την κόκκινη απόχρωση των άκρων, είναι η ένταση που ρέει στο χέρι για να δημιουργήσει κάτι, οτιδήποτε.

Μπλε: Το μπλε είναι κάτι συνεχόμενο σε αντίθεση με το κόκκινο. « Το μπλε είναι το μπλε» από το μπλε χρώμα του Yves Klein μέχρι και «τα Levi's που κατέκτησαν τον κόσμο» (Jarman, σλ. 104, 105) με τα μπλε τζιν τους, είναι κάτι σταθερό και συνεχόμενο σαν τον ουρανό ή ακόμα και την λύπη, αμερικανική slang (feeling blue). Πάνω στα χέρια το μπλε είναι οι αμέτρητες φλέβες, που μπλέκονται μεταξύ τους από τα δάχτυλα προς την παλάμη και πάνω, είναι η απόχρωση που παίρνουν τα νύχια μας στο κρύο, είναι το χρώμα της μελανιάς όταν αρχίζει να σβήνει.

Κόκκινες και μπλε είναι οι φλέβες κάτω από το δέρμα, το κυκλοφορικό σύστημα που κινείται ακατάπαυστα και εκτελεί αυτή τη διαδικασία μέχρι να μη μπορεί άλλο, ομοίως με τη συνεχή κίνηση και παραγωγή που αναμένουμε από ένα χέρι αναλογιζόμενοι τη φύση του.

3.3 Χέρι και στόμα

Τελικά ίσως τα χέρια να πρέπει να αφήσουν αυτό που κάνουν, να παύσουν να αγωνιούν και να παράγουν αιώνια, επειδή απλά είναι έτσι τέλεια σχηματισμένα δεν τους αναλογεί η εξάντληση και η διαρκής ενεργητικότητα. Στο έργο του, ο Jan Verwoert «Exhaustion and Exuberance: Ways to Defy the Pressure to Perform» εξετάζει την επίδραση της συνεχής ζήτησης για παραγωγή και δημιουργία, αναλύει την συνεχόμενη πίεση που ασκείται στα

Hand and Mouth

άτομα για επιτυχία. Ειδικά στον κόσμο της τέχνης που η παρουσία και παραμονή της καθοδηγείται από την αγορά. Αναλογίζεται τον τρόπο που αποζητά το επίτευγμα και τη παραγωγικότητα η σύγχρονη κοινωνία και αμφισβητεί το αν αυτός ο τρόπος είναι πραγματικά βιώσιμος για το άτομο. Ενθαρρύνει την ανάγκη για ξεκούραση και παύση ως σημαντικό κομμάτι ανανέωσης της έμπνευσης (Verwoert, σλ. 90-101). Εδώ βλέποντας το έργο του Vito Acconci «Hand and Mouth», (1970) παρατηρούμε σε δύο εικόνες τον καλλιτέχνη να βάζει σταδιακά το χέρι του στο στόμα του, να το “τρώει” και στην τρίτη εικόνα διαβάζουμε τις λέξεις, HAND-AND-MOUTH/ TAKE/ CHOKE/ REPEAT/ EXHAUST. Το χέρι μέσα στο στόμα, είναι ίσως ο μόνος τρόπος να σταματήσει το χέρι από το να πράττει, η κίνηση αυτή του επιτρέπει μια στιγμή ελευθερίας, μια στιγμή κενής ύπαρξης.

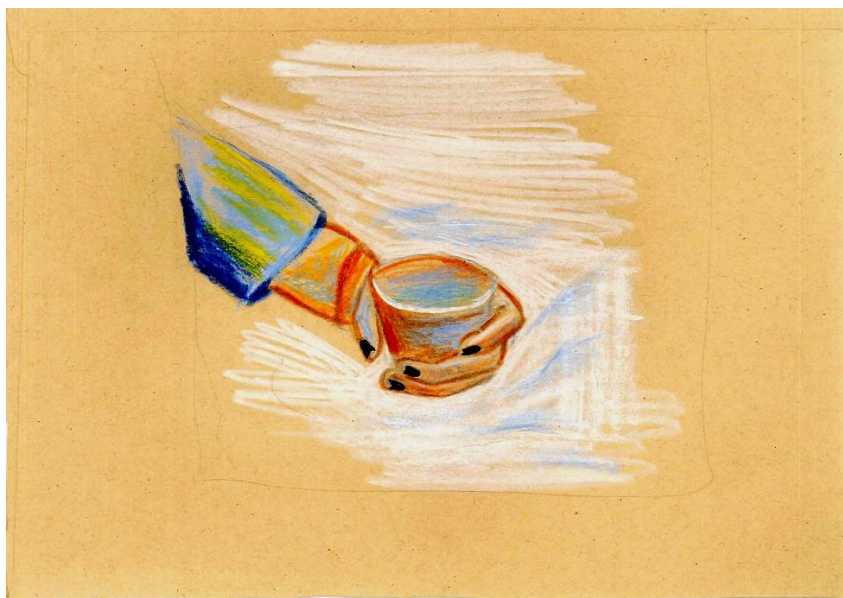
Συμπερασματικές σκέψεις για το εικαστικό έργο

Για την εύρεση και την υλοποίηση των έργων, έγιναν καταγραφές βίντεο και φωτογραφιών, είτε από τα δικά μου, είτε από χέρια άλλων γύρω μου. Τα χέρια στις εικόνες βρίσκονται στη μέση μιας πράξης, είτε μόνο μεταξύ τους, είτε με κάποιο αντικείμενο. Παρατηρούσα τις κινήσεις των χεριών γύρω μου. Είδα δύο φίλους στα κτελ να επικοινωνούν με τα χέρια τους, καθώς ο ένας ήταν ήδη στο λεωφορείο. Άλλη στιγμή παρατήρησα στο δρόμο δύο ανθρώπους να επικοινωνούν με νοηματική ή οπτικο-κινησιακή γλώσσα.

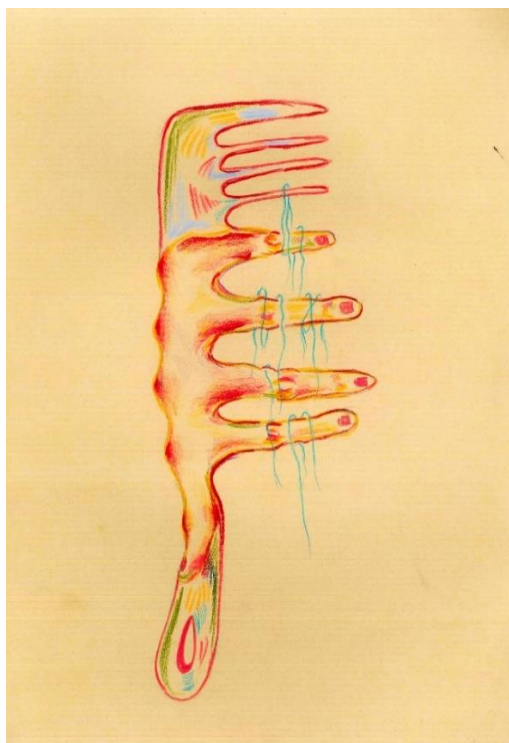
Το χέρι είναι σαν να αλλάζει μορφή, να ταιριάζει με αυτό που απαιτεί η κατάσταση τη δεδομένη στιγμή, μπορεί και περνάει την αναγκαία πληροφορία. Το χέρι γίνεται η γλώσσα, κινείται και κάνει χειρονομίες και αγγίγματα, αντί να έχει φωνή. Πιάνει κάτι, και αμέσως το μιμείται με τα μέλη του για να έρθει όσο πιο κοντά του μπορεί, γίνεται αυτό που κρατάει, ολόκληρη η μορφή του αντιγράφει το αντικείμενο και γίνεται αυτό. Γίνεται ο δημιουργός, διαμορφώνει την ύλη, επομένως αφήνει σε αυτή ότι έχει από τον εαυτό του αφού την φτιάχνει. Τέλος είναι το εργαλείο βρίσκεται παντού και ενεργεί αναλόγως. Το χέρι είναι όλα μαζί. Μέχρι να σταματήσει να είναι. Ίσως για αυτό η συνεχής παραγωγικότητα του να είναι δεδομένη, γιατί θεωρείται πως βρίσκεται στην ίδια του τη φύση να παράγει.

Είναι δύο, όταν είναι δύο συνήθως συνεργάζονται πιο εύκολα, κινούνται μεθοδικά το ένα για το άλλο. Πάλι κινούνται και θα κινούνται, και μάλλον ο μόνος τρόπος για να σταματήσουν, είναι να μην υπάρχουν.

Παράρτημα – Ενδεικτικές εικόνες

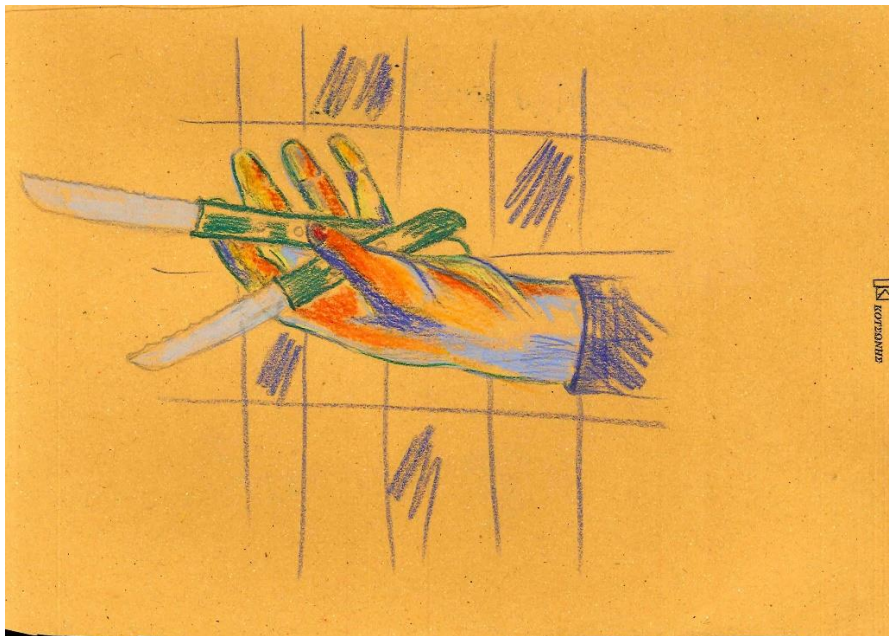
Εικόνα 1

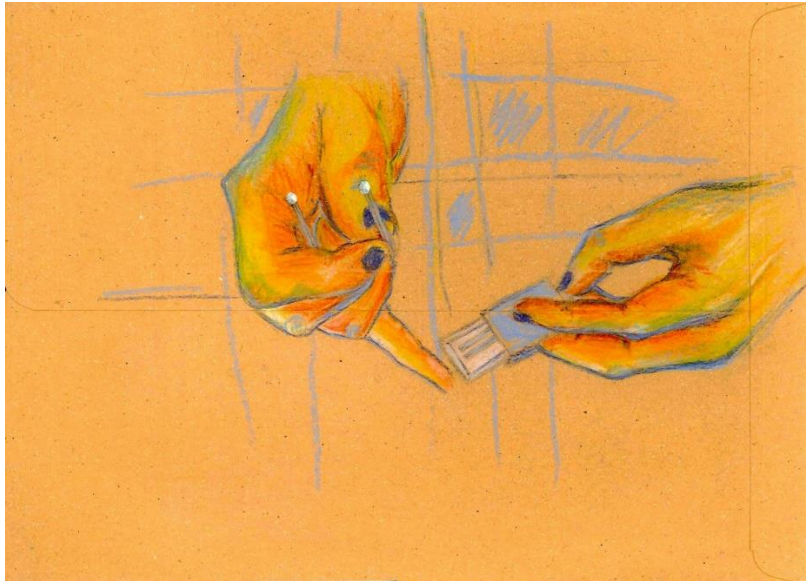
Εικόνα 2

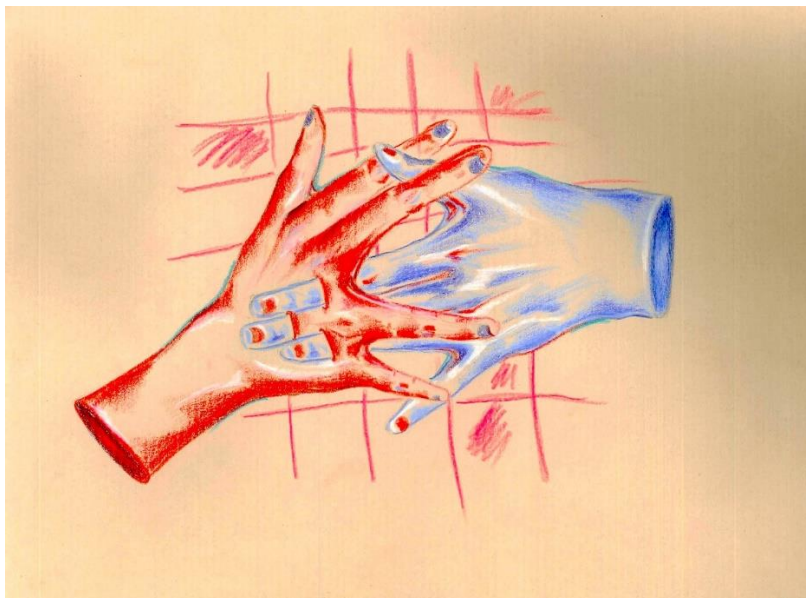
Εικόνα 3

Εικόνα 4

Εικόνα 5

Εικόνα 6

Στον παρακάτω σύνδεσμο βρίσκονται τα περισσότερα έργα τις σειράς και το Link για το βίντεο δοκίμιο.

<https://drive.google.com/file/d/1PBeBPH7zYrfsWBclsm61FAdwQ43xdrWT/view?usp=sharing>

Και το λινκ του βίντεο ξεχωριστά

<https://youtu.be/3KkONTmGAPU>

Βιβλιογραφία

Abate, E. (2019, June 8). Segnalazione. Harun Farocki, Expression of the Hands. Poliscrittura. Ανακτήθηκε από:

<http://www.poliscrittura.it/2019/06/08/segnalazione-harun-farocki-expression-of-the-hands/>

Bachelard, G. (1947). A la gloire de la main (σλ. 51, 52). Aux dépens d'un amateur. Ανακτήθηκε από:

..\Downloads\BACHELARD_HAND.VS.MATTER.pdf

Bell, C. (1829). The Hand: Its Mechanical and Vital Endowments, as Evincing Design (σλ. 12). Forgotten Books

Jarman, D. (1994). Chroma: A Book of Color (σλ. 31, 37, 104, 105). Overlook Books Woodstock

Mende, D. (2014, November). The Many Haruns: A Timeline Through Books and Hand Gestures from 18,000 BC-2061. e-flux journal. Ανακτήθηκε από:

<https://www.e-flux.com/journal/59/61102/the-many-haruns-a-timeline-through-books-and-hand-gestures-from-18-000-bc-2061/>

Oppenheim, D. (1971). A Feedback Situation Dennis to Erik Oppenheim. Center for Art and Media Karlsruhe. Ανακτήθηκε από:

<https://zkm.de/en/artwork/a-feedback-situation>

Link video: <https://www.youtube.com/watch?v=2dbt-BlftJw>

Oppenheim, D. (1970). Rocked Hand. Art Gallery Nsw. Ανακτήθηκε από:

<https://www.artgallery.nsw.gov.au/collection/works/237.1996/>

Ponty, M. (1945). Phenomenology of Perception (σλ. 105, 106). Routledge

Posner, D. (1977). Jacques Callot and the Dances Called Sfessania (σλ. 3,4). CAA

Reed, S.W (2000). Giovanni Battista Braccelli Bizzarie di Varie Figure (σλ. 1,2,5,7,9). Octavo Corporations.

Rheinberger, H. (2016). The Hands of the Engraver: Gaston Bachelard meets Albert Flocon (σλ. 209, 210). Sunny Press

Sennett, R. (2008). The Craftsman (σλ. 151, 153, 154, 162, 163). Yale University Press

Spada, L. S (2017). The Body Re-imagined: The Bizzarie di Varie Figure and Performative Cycles of Prints in Seventeenth-Century Florence (σλ. 16,18). Object.

Verwoert, J. (2008). Exhaustion and Exuberance: Ways to Defy Pressure to Perform (σλ. 90-101)

Württembergischer Kunstverein. (2011). Michaël Borremans. Artmap. Ανακτήθηκε από: <https://artmap.com/wkvstuttgart/exhibition/michael-borremans-2011>